

LATVIJAS VIDES, ĢEOLOĢIJAS
UN METEOROLOĢIJAS CENTRS

**Novērtējums par sāls/smilts kaisīšanas un dabisko avotu radīto
ietekmi uz daļiņu PM₁₀ koncentrāciju zonā LV0001 „Rīga”
2021. gadā**

**Rīga
2022**

SATURS

Ievads.....	3
1. Informācija par atmosfēras gaisa kvalitātes novērojumu tīklu	4
2. Daļiņu PM ₁₀ mērījumu rezultāti zonā LV0001 „Rīga”	6
3. Ceļu kaisīšanas ar sāli/smiltīm maisījumu ziemā ietekme uz PM ₁₀ koncentrāciju zonā LV0001 „Rīga”	12
3.1. Metožu pielietošanas noteikumi	12
3.2. Ceļu kaisīšanas ar sāli/smilts maisījumu ietekmes izvērtējams, izmantojot PM _{2.5} mērījumu rezultātus	12
4. Dabisko avotu ietekmes izvērtējams daļiņu PM ₁₀ diennakts koncentrācijām zonā „Rīga” .	14
4.1. Jūras sāls ietekme uz PM ₁₀ diennakts koncentrāciju	14
5. Secinājumi	16
6. Pasākumi, kas veikti, lai samazinātu atkārtotu daļiņu PM ₁₀ izkļiedēšanos pēc ceļu nokaisīšanas ar smiltīm vai sāli ziemā.....	16
Izmantotā literatūra.....	17
Pielikumi.....	18

Ievads

Novērtējums tiek sagatavots pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija Direktīvas 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu 20. un 21. pantu, kuri nosaka, ka dalībvalstīs var noteikt zonas un aglomerācijas, kurās konkrētai piesārņojošai vielai noteiktu robežlielumu pārsniegumus izraisa dabisko avotu radītais piesārņojums vai sāls/smilts kaisīšanas ziemā ietekme. Atbilstoši Direktīvā 2008/50/EK noteiktajam ir jāinformē Eiropas Komisija par dabisko avotu un sāls/smilts maisījumu ietekmes radīto gaisu piesārņojošo vielu koncentrāciju un pienesuma avotiem, kā arī jāsniedz pierādījumi, ka pārsniegums radies tieši no šiem avotiem.

Novērtējumā sniegti pierādījumi, kas parāda sāls/smilts maisījums kaisīšanas ziemā un dabisko avotu ietekmi uz daļiņu PM₁₀ koncentrāciju 2021. gadā zonā LV0001 „Rīga”.

1. Informācija par atmosfēras gaisa kvalitātes novērojumu tīklu

LVĢMC veic daļiņu PM₁₀ novērojumus Rīgā, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/50/EK (2008. gads 21. maijs) par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai un atbilstoši 2017. gada 21. februārī Ministru kabineta noteikumiem Nr.101 “Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 3. novembra noteikumos Nr.1290 “Noteikumi par gaisa kvalitāti”” un 2009. gada 3. novembra Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumiem Nr.1290 „Par gaisa kvalitāti”, kuros pārņemtas iepriekšminētās direktīvas prasības.

Saskaņā ar Direktīvu 2008/50/EK daļiņām PM₁₀ ir noteikti normatīvi cilvēka veselības aizsardzībai, kas stājās spēkā 2005. gadā (1.1. tabula).

1.1. tabula

Daļiņu PM₁₀ robežlielums cilvēka veselības aizsardzībai, µg/m³

Rādītājs	Diennakts robežlielums	Pieļaujamais pārsniegums*	Gada robežlielums
PM ₁₀	50	35	40

Piezīme: *-normatīva pārsniegšana pieļaujama 35 reizes gadā

2021. gadā daļiņu PM₁₀ mērījumi tika veikti transporta piesārņojuma avotu ietekmes novērojumu stacijā Rīgā „Brīvības iela”, pilsētās fona stacijā „Kronvalda bulvāris” un lauku fona stacijā „Rucava”. Daļiņu PM_{2.5} mērījumi tika veikti gan novērojumu stacijā „Kronvalda bulvāris”, gan arī lauku fona stacijā „Rucava”.

Staciju raksturojums un informācija par staciju izvietojumu dota 1.2. tabulā.

1.2. tabula

Atmosfēras gaisa kvalitātes novērojumu tīkla staciju raksturojums

Stacijas nosaukums un kods	Platums	Garums	Stacijas izvietojums	Stacijas tips
Zona LV0001 „Rīga”				
„Brīvības iela” LV0RBR6	56°57'32”	24°07'32”	Pilsētas centrā, urbanizētā teritorijā, kanjona tipa ielā. Aptuvenais attālums no krustojuma 23 m un 0.5 m attālumā no gājēju ietves. Autotransporta intensitāte apmēram 23700 automašīnas diennaktī.	Transporta piesārņojuma avotu ietekmes stacija
„Kronvalda bulvāris” LV0RKR9	56°57'17”	24°06'17”	Pilsētas centra parkā. Aptuvenais attālums no Brīvības ielas 1.4 km.	Pilsētas fona stacija
Zona LV0002 „Latvija”				
„Rucava” LV00010	56°09'44”	21°10'23”	Republikas DR daļā, lauku apvidū, apmēram 10 km attālumā no neliela ciema Rucava un 50 km attālumā no Liepājas.	Lauku fona stacija, kura darbojas pārrobežu pārnēsības programmā

Daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju mērījumi tika veikti izmantojot Zviedrijas firmas OPSIS ražoto iekārtu SM200.

Informācija par ierīcēm un metodēm dota 1.3. tabulā.

Informācija par daļiņu PM₁₀ un PM_{2.5} mērījumu uzsākšanu, ierīcēm un metodēm

Stacijas nosaukums un adrese	Gaisa plūsma, m ³ /st	Ierīces tips/metode
Daļiņu PM₁₀ mērījumi		
Rīga-Brīvības iela (Brīvības iela 73)	2.3	SM200 OPSIS/ beta-radiācijas
Rīga, Kronvalda bulvāris (Kronvalda bulvāris 4)	2.3	SM200 OPSIS/ beta-radiācijas
Rucava (Liepājas novads, Rucavas pagasts)	2.3	SM200 OPSIS/ beta-radiācijas
Daļiņu PM_{2.5} mērījumi		
Rīga, Kronvalda bulvāris (Kronvalda bulvāris 4)	2.3	SM200 OPSIS/ beta-radiācijas
Rucava (Liepājas novads, Rucavas pagasts)	2.3	SM200 OPSIS/ beta-radiācijas
Ķīmiskā sastāva noteikšana no daļiņu PM_{2.5} filtriem		
Rucava (Liepājas novads, Rucavas pagasts)	2.3	SM200 OPSIS/ jonu hromatogrāfija

EMEP/GAW lauku fona novērojumu stacijā „Rucava” (LV00010) 2021. gadā, izmantojot daļiņu PM_{2.5} filtrus, tika veikta daļiņu ķīmiskā sastāva (ar nedēļas ekspozīciju) noteikšana. Ar jonu hromatogrāfijas metodi tika noteikti sekojoši radītāji:

- katjoni: nātrijs (Na⁺), kalcījs (Ca²⁺), kālijs (K⁺), magnijs (Mg²⁺) un amonijs (NH₄⁺);
- anjoni: sulfāti (SO₄²⁻), nitrāti (NO₃⁻), hlorīdi (Cl⁻).

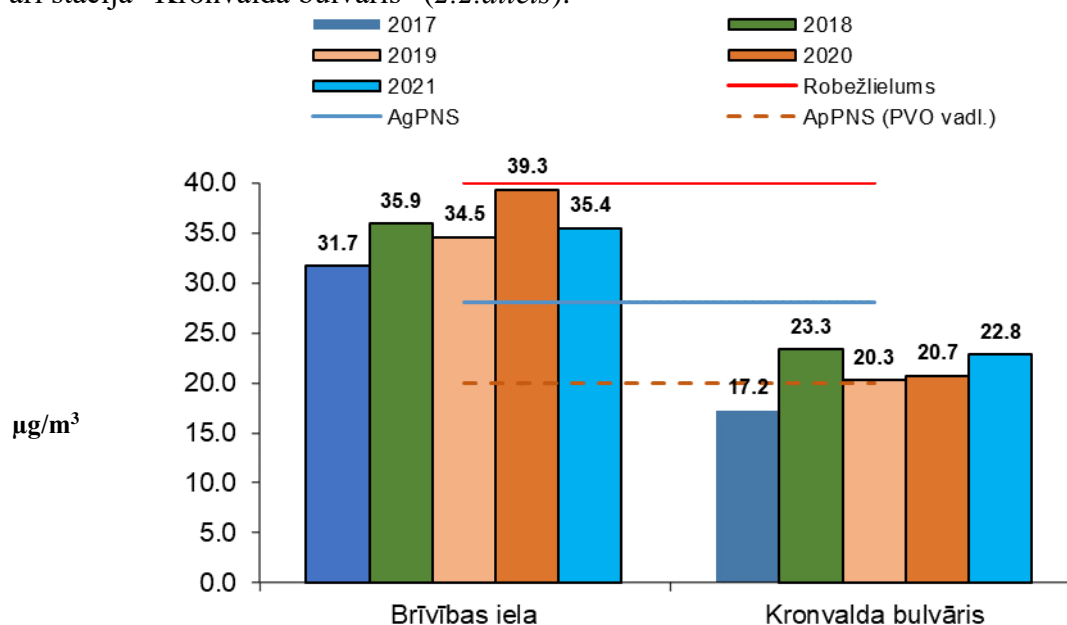
2. Daļiņu PM₁₀ mērījumu rezultāti zonā LV0001 „Rīga”

Rīgā 2021. gadā daļiņu PM₁₀ mērījumi tika veikti Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra piederošas transporta piesārņojuma avotu ietekmes novērojamu stacijā “Brīvības ielā” un pilsētas fona novērojamu stacijā “Kronvalda bulvāris”, bet daļiņu PM_{2.5} mērījumi vienā fona novērojamu stacijā “Kronvalda bulvāris”. Novērojamu staciju izvietojums Rīgā dots 2.1. attēlā.

2.1. attēls. Gaisa kvalitātes daļiņu PM₁₀ un PM_{2.5} monitoringa staciju izvietojums zonā LV0001 „Rīga” 2021. gadā

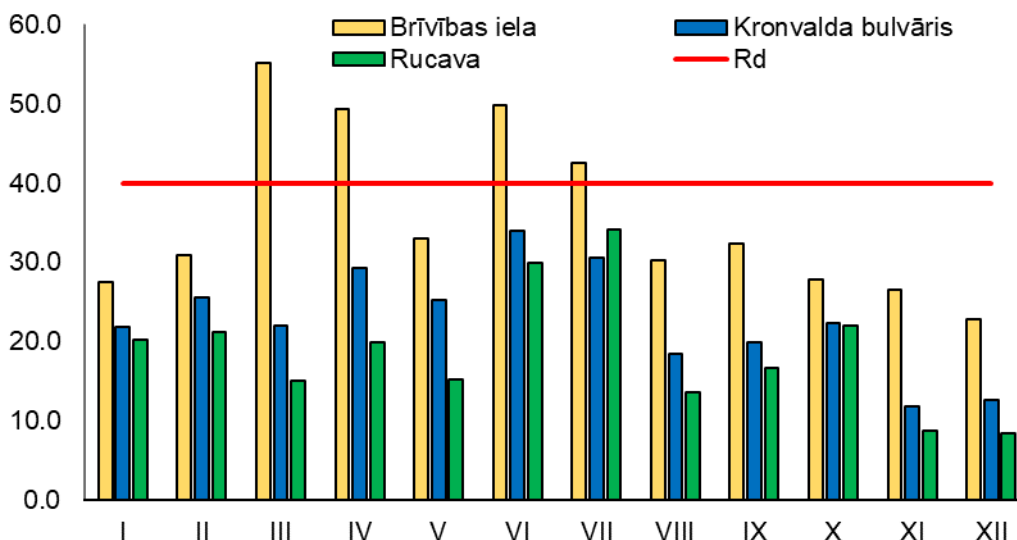
Daļiņu PM₁₀ gada vidējā koncentrācija 2021. gadā nepārsniedza daļiņu PM₁₀ gada normatīvu cilvēka veselības aizsardzībai (40 µg/m³) kā novērojumu stacijā „Brīvības iela”, tā arī stacijā “Kronvalda bulvāris” (2.2.attēls).

2.2. attēls. Daļiņu PM₁₀ gada vidējās koncentrācijas zonā „Rīga” laika periodā no 2017. līdz 2021. gadam

Salīdzinot ar 2017. gadu, 2020. gadā novērojumu stacijā "Brīvības iela", gada vidējā daļiņu PM₁₀ koncentrācija palielinājusies no 31.7 µg/m³ līdz 35.4 µg/m³. Transporta piesārņojuma avotu ietekmes novērojumu stacijā “Brīvības iela” nav pārsniegts noteiktais gada robežlielums cilvēka veselības aizsardzībai (40 µg/m³)(2.2. attēls).

2021. gadā daļiņu PM₁₀ mēnešu vidējās koncentrācijas novērojumu stacijā „Brīvības iela” svārstījās no 23.0 µg/m³ (decembrī) līdz 55.1 µg/m³ (martā). Maksimālās mēneša vērtības, kuras pārsniedz gada robežlielumu cilvēka veselības aizsardzībai (40 µg/m³), tika reģistrēti martā, aprīlī, jūnijā un jūlijā (2.3. attēls).

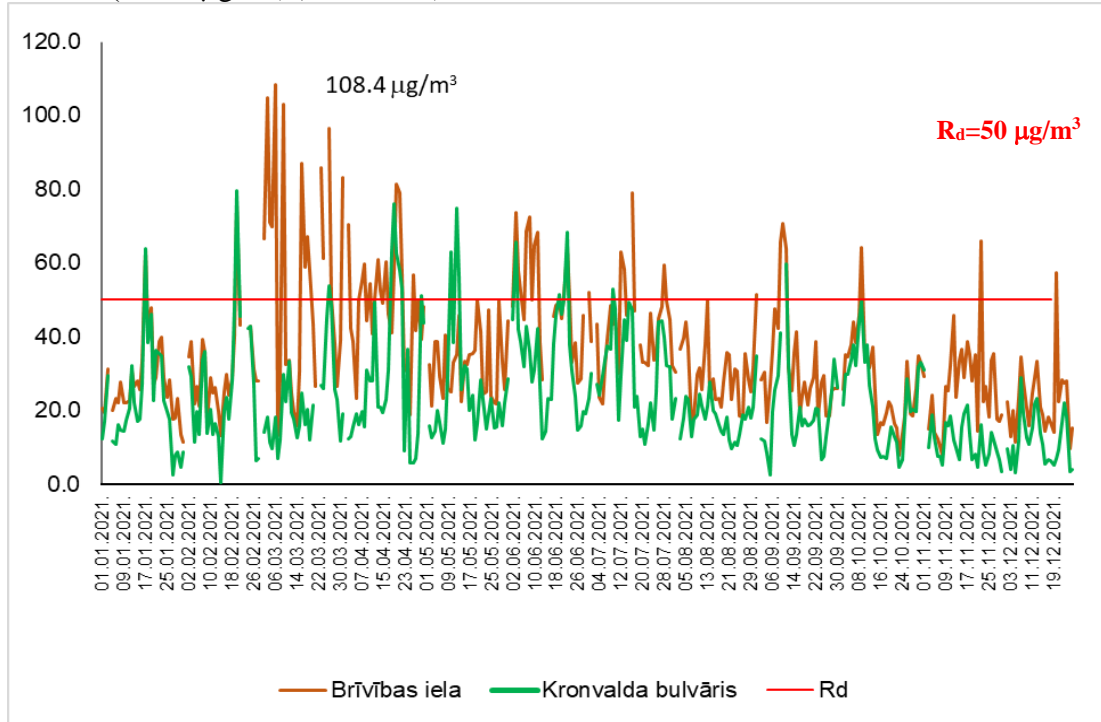
2.3. attēls. Daļiņu PM₁₀ mēnešu vidējās koncentrācijas novērojumu stacijās „Brīvības iela”, „Kronvalda bulvāris” un „Rucava” 2021. gadā

Pilsētas fona stacijā „Kronvalda bulvāris” mēneša vidējās vērtības svārstījās robežās no 11.9 µg/m³ (novembrī) līdz 34.0 µg/m³ (jūnijā), bet lauku fona stacijā “Rucava” no 8.4 µg/m³

(decembrī) līdz $34.2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (jūlijā) nepārsniedzot gada robežlielumu cilvēka veselības aizsardzībai ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) (2.3.attēls).

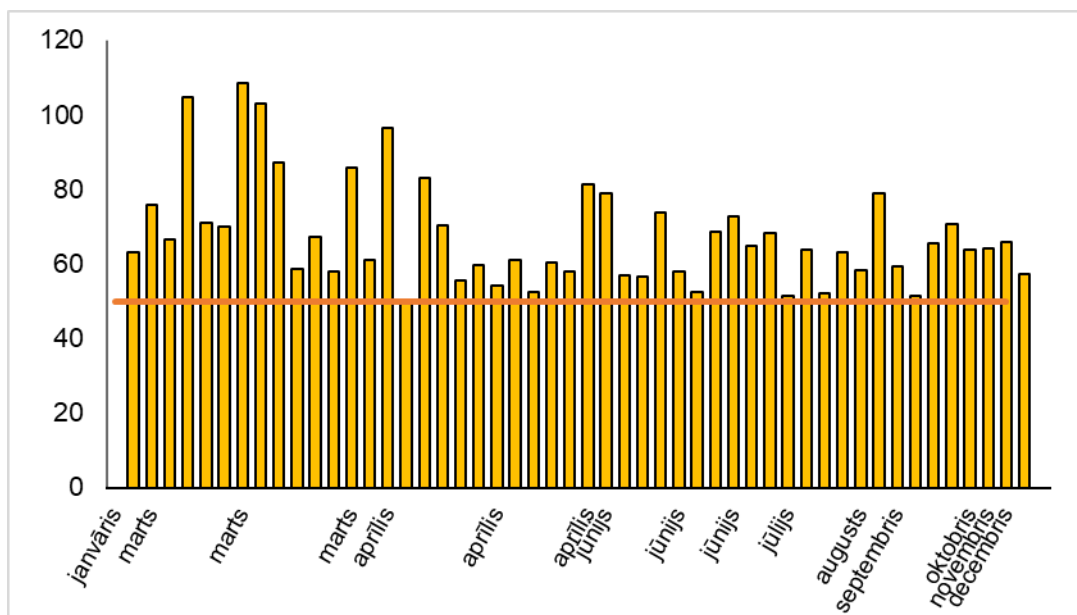
Transporta piesārņojuma avotu ietekmes novērojumu stacijā maksimālās mēneša vidējās vērtības bija 1.6 reizes lielākas nekā novērojumu stacijās „Rucava” un „Kronvalda bulvāris” (2.3 attēls).

Absolūtais diennakts maksimums reģistrēts 2021. gada 06. martā novērojumu stacijā „Brīvības iela” ($108.4 \mu\text{g}/\text{m}^3$) (2.4. attēls).

2.4. attēls. Daļiņu PM_{10} diennakts vērtībās novērojumu stacijās Rīgā 2021. gadā

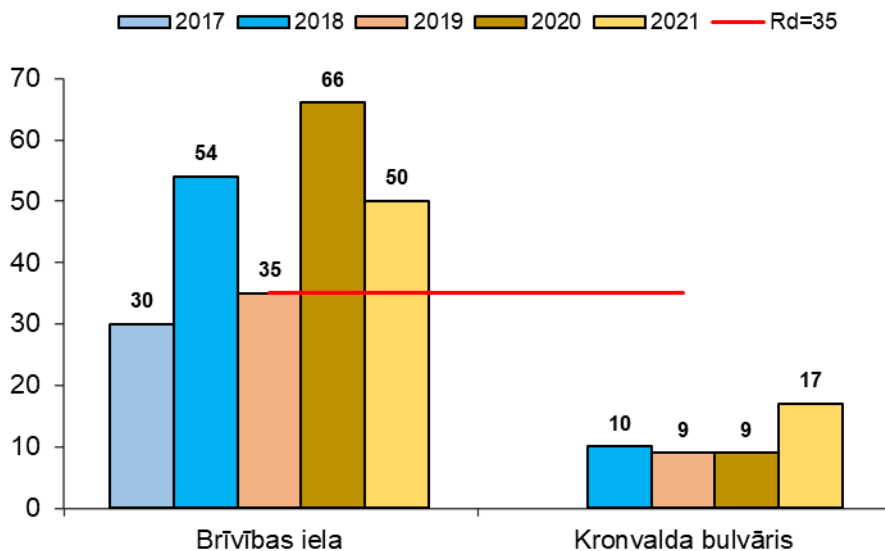
2021. gadā Rīgā novērojumu stacijā „Brīvības iela” tika reģistrēti 50 daļiņu PM_{10} diennakts koncentrāciju pieļaujamās vērtības $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ pārsniegšanas gadījumi (2.5. attēls).

2.5. attēls. Daļiņu PM_{10} diennakts koncentrācijas pārsniegšanas gadījumi stacijā Rīgā „Brīvības iela” 2021. gadā

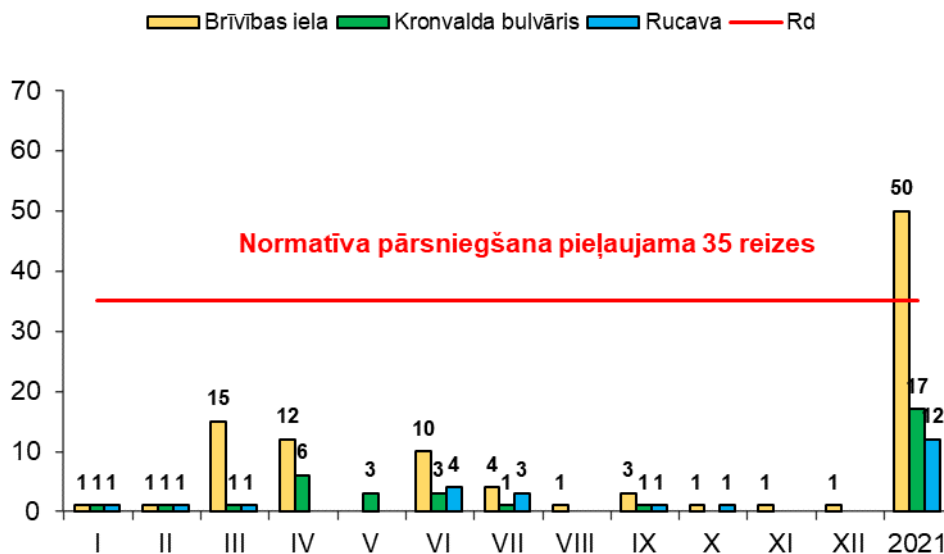
Daļiņu PM₁₀ diennakts normatīvu pārsniegšanas gadījumu skaits 2021. gadā novērojumu stacijā “Brīvības iela”, salīdzinot ar 2017. gadu, palielinājās (2.6.attēls).

Pilsētas fona novērojumu stacijā “Kronvalda bulvāris” 2021. gadā daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrācijas pārsniegšanas gadījumu skaits palielinājās un stacijā tika reģistrēti 17 diennakts normatīva pārsniegšanas gadījumi (2.6.attēls).

2.6.attēls. Daļiņu PM₁₀ diennakts robežlieluma pārsniegšanas gadījumu skaits laika periodā no 2017. līdz 2021. gadam

Novērtējuma periodā no 2017. līdz 2021. gadam pilsētas fona novērojumu stacijā „Kronvalda bulvāris” netika reģistrēti diennakts normatīva (50 µg/m³) cilvēka veselības aizsardzībai pārsniegšanas gadījumi virs noteiktā pieļaujamā normatīva (2.7.attēls).

2.7.attēls. Daļiņu PM₁₀ diennakts robežlieluma pārsniegšanas gadījumu skaits 2021. gadā, mēnešu griezumā, novērojumu stacijās

Daļiņu PM₁₀ diennakts robežlieluma cilvēka veselības aizsardzībai pārsniegšanas gadījumi 2021. gadā reģistrēti zonā „Rīga” novērojumu stacijā „Brīvības iela” galvenokārt pavasara periodā (martā un aprīlī), kad smilts/sāls maisījums vēl nav notīrīts no ceļiem. 2021.

gadā daļiņu PM₁₀ pārsniegšanas gadījumi reģistrēti vasaras periodā (jūnijā, jūlijā un jūlijā), rudenī un ziemas periodā (2.7.attēls).

Daļiņu PM₁₀ piesārņojums martā un aprīlī saistīts ar transporta bremsēšanu (stacija izvietota blakus ceļam), jo putekļi no riepas paceļas gaisā un izsauc sekundāro piesārņojumu.

Lauku fona novērojumu stacijā "Rucava" 2021. gadā arī tika reģistrēti daļiņu PM₁₀ diennakts normatīva pārsniegšanas gadījumi (2.7. attēls).

Daļiņu PM₁₀ 90.4 % procentile diennakts koncentrācija novērojumu stacijā „Brīvības iela” bija 59.6 µg/m³, kas liecina, ka daļiņu PM₁₀ diennakts normatīvs pārsniedza noteikto diennakts robežlielumu cilvēka veselības aizsardzībai(50 µg/m³) (2.1. tabula).

Daļiņu PM₁₀ gada statistiskie rādītāji apkopoti 2.1. tabulā.

2.1. tabula

Daļiņu PM₁₀ un PM_{2.5} 2021. gada statistiskie rādītāji zonā LV0001 „Rīga”, µg/m³

Atmosfēras gaisa kvalitātes rādītāji	Brīvības iela (LV0RBR6)	Kronvalda bulvāris (LV0RKR9)	
		PM ₁₀	PM _{2.5}
Mīnīmālā dienas koncentrācija	7.7	0.5	0.2
Vidējā gada koncentrācija	35.4	22.8	13.8
Maksimālā dienas koncentrācija	108.4	76.7	61.4
n (dienas)	343	348	341
R _d 90.4%	59.6	44.1	-
R _d PGS (50 µg/m ³)	50	17	-

Piezīmes:

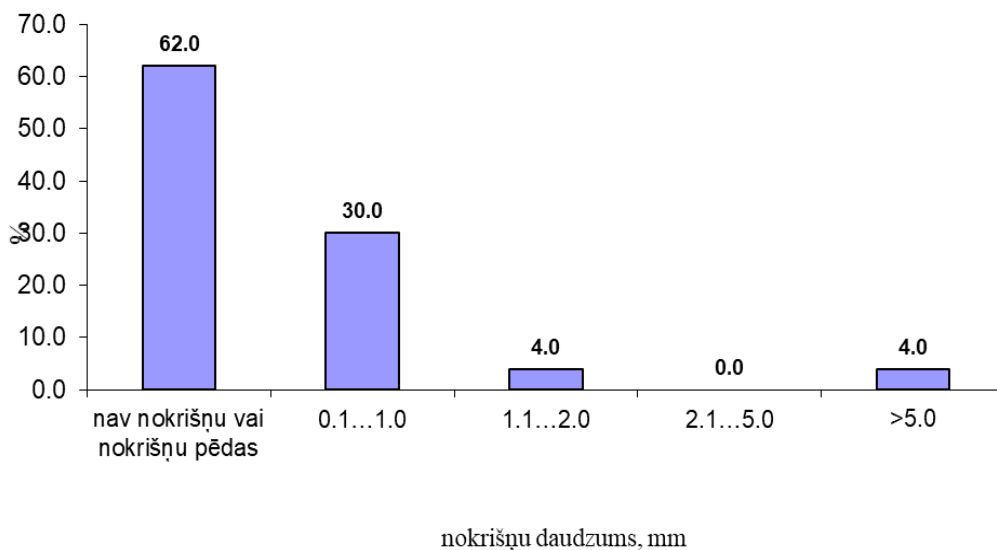
R_d 90.4%

R_d PGS (50 µg/m³)

- 90.4 % procentiles koncentrācija;

- diennakts normatīva pārsniegšanas gadījumu skaits;

2021. gadā lielākā daļa no visiem daļiņu PM₁₀ pārsniegumiem tika konstatēti pie meteoroloģiskajiem apstākļiem, kad nebija atmosfēras nokrišņu vai to daudzums bija niecīgs (nokrišņu pēdas). Novērojumu stacijā „Brīvība iela” tādi apstākļi bija 62% gadījumos (2.8. attēls).

2.8. attēls. Nokrišņu daudzums daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrācijas pārsniegšanas gadījumos, novērojumu stacijā „Brīvības iela” 2021. gadā

Savukārt tikai 30% gadījumos ar daļiņu PM₁₀ koncentrācijas pārsniegumiem novērojumu stacijā „Brīvības iela” diennakts nokrišņu daudzums ir bijis lielāks par 0.1 ..1.0 mm un tikai 4.0% gadījumos nokrišņu daudzums bija lielāks par 1.1 -2.0 mm (2.8. attēls).

Rīgā 2021.gadā kopējais nokrišņu daudzums bija 582,3 mm, kas ir 14% zem normas (1991.-2020. gads), 674,8 mm un sakarā ar šo iespējams palielinājies daļiņu PM₁₀ pārsniegšanas gadījumu skaits.

Secinājumi:

2021. gadā zonā LV0001 „Rīga” novērojumu stacijā Rīgā “Brīvības iela” (LV0RBR6) pēc mērījumu rezultātiem konstatēts:

- gada vidējais robežlielums nepārsniedza noteikto gada normatīvu (40 µg/m³) cilvēka veselības aizsardzībai;
- daļiņu PM₁₀ diennakts normatīvs (50 µg/m³) cilvēka veselības aizsardzībai tika pārsniegts 50 reizes gadā novērojumu stacijā „Brīvības iela” un 90.4% procentile sastāda 59.5 µg/m³, līdz ar to bija nepieciešams sagatavot sāls/smiltis un dabisko avotu ietekmes novērtējumu.

3. Ceļu kaisīšanas ar sāli/smiltīm maisījumu ziemā ietekme uz PM₁₀ koncentrāciju zonā LV0001 „Rīga”

3.1. Metožu pielietošanas noteikumi

Sāls/smiltis maisījumu ietekmes novērtējums uz reģistrētajiem daļiņu PM₁₀ koncentrāciju pārsniegšanas gadījumiem tika veikts saskaņā ar Eiropas Komisijas SEC (2011) darba dokumenta 207 galīgo versiju „Commission staff working paper establishing guidelines for determination of contribution from the re-suspension of particulates following winter sanding or salting of road under the Directive 2008/50/EC on ambient air quality and cleaner air for Europe”, European Commission, Brussels, 15.02.2011.

Aprēķināšanas procedūra balstīta uz galvenajiem noteikumiem, kas saistīti ar sāls/smiltis maisījumu ietekmi uz daļiņu PM₁₀ diennakts robežlielumu un to ieguldījumu daļiņu PM₁₀ koncentrācijās:

- Ziemas periodā ceļi tika kaisīti ar sāli/smilti maisījumu;
- Ceļa klātne bija sausa;
- Attiecība starp PM_{2.5}/PM₁₀ ≤ 0.5.

Ziemā kaisīšana ar sāli/smilti maisījumu veicina paaugstinātas PM₁₀ vērtības un ir paredzams, ka tas saistīts ar rupjās frakcijas (PM₁₀-PM_{2.5}) īpatsvaru vienādu vai augstāku par 50%.

Novērtējums par sāls/smiltis maisījumu ietekmi 2021. gadā tika veikts ziemas un pavasarus periodā.

Saskaņā ar metodiskiem norādījumiem ir nepieciešams paralēli veikt daļiņu PM₁₀ un PM_{2.5} mērījumus:

- ja šādi mērījumi nav pieejami, ir iespējams izmantot PM_{2.5} mērījumu rezultātus no pilsētās fona stacijas tajā pašā pilsētā (gadījumā, ja PM_{2.5} vietējais ieguldījums no transporta satiksmes ir ļoti mazs, salīdzinājumā ar dienām, kad bijusi paaugstināta sāls/smiltis maisījumu ietekme uz PM₁₀ koncentrāciju).

2021. gada ziemas un pavasara perioda raksturojumam tika izmantotas daļiņu PM_{2.5} diennakts vērtības no novērojumu stacijas „Kronvalda bulvāris”, kura ir izvietota 1.4 km attālumā no novērojumu stacijas „Brīvības iela”.

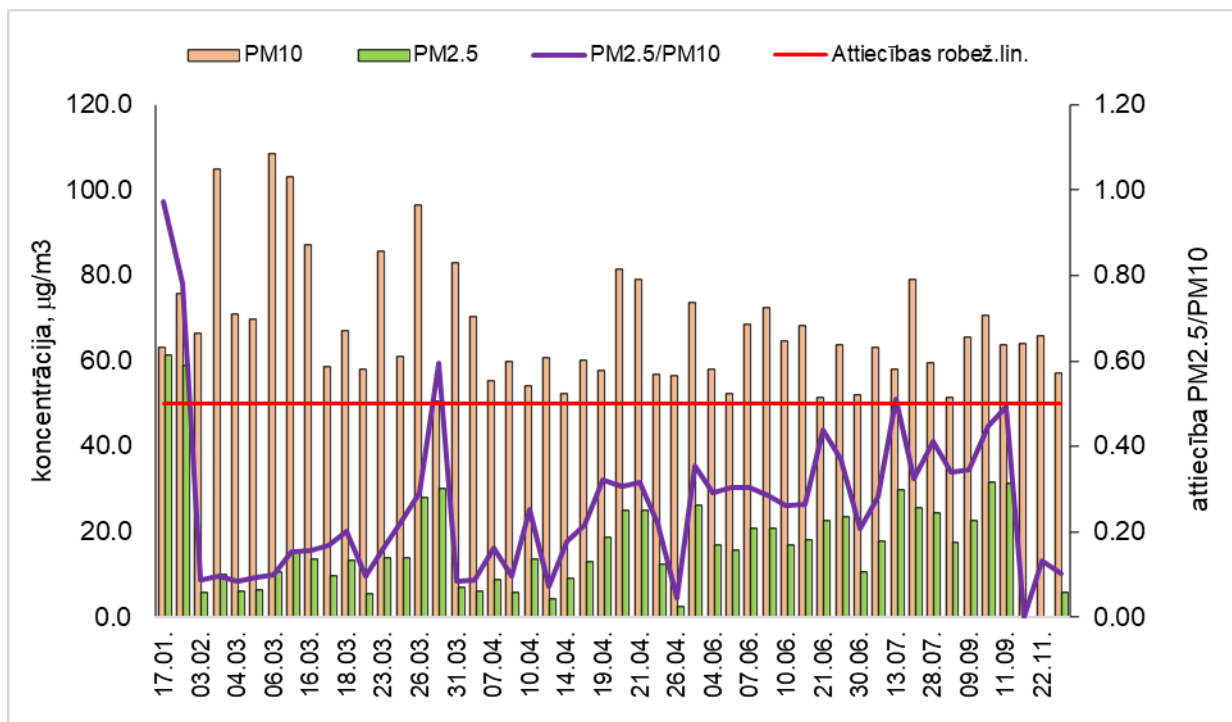
Situācijās, kad nebija pārrobežu pārnese ietekmes uz daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju, tika vērtēts, kad valdošās gaisa masas diennakts laikā formējas virs republikas teritorijas vai atnāk no reģioniem ar ziemas emisijas ietekmi – ziemeļu, ziemeļrietumu un rietumu teritoriju izcelsmes gaisa masas. Pārrobežu pārnēsī ietekmes novērtējumam tika izmantots modelis HYSPLIT (Hybrid Single Particle Lagrangian Integrated Trajectory Model) air mass daily backward trajectories model (NOAA Air Resources Laboratory, USA).

Dienas, kurās tika konstatēta pārrobežu pārnese gaisa masu ietekmē, norādītas 2. pielikumā.

3.2. Ceļu kaisīšanas ar sāli/smiltis maisījumu ietekmes izvērtējams, izmantojot PM_{2.5} mērījumu rezultātus

2021. gadā zonā LV0001 „Rīga” novērojumu stacijā „Brīvības iela” daļiņu PM₁₀ pārsniegšanas gadījumu skaits konstatēts, kad netika novēroti atmosfēras nokrišņi vai atmosfēras nokrišņu daudzums bija neliels (nokrišņu pēdas), un ceļa klātne bija sausa (1. pielikums).

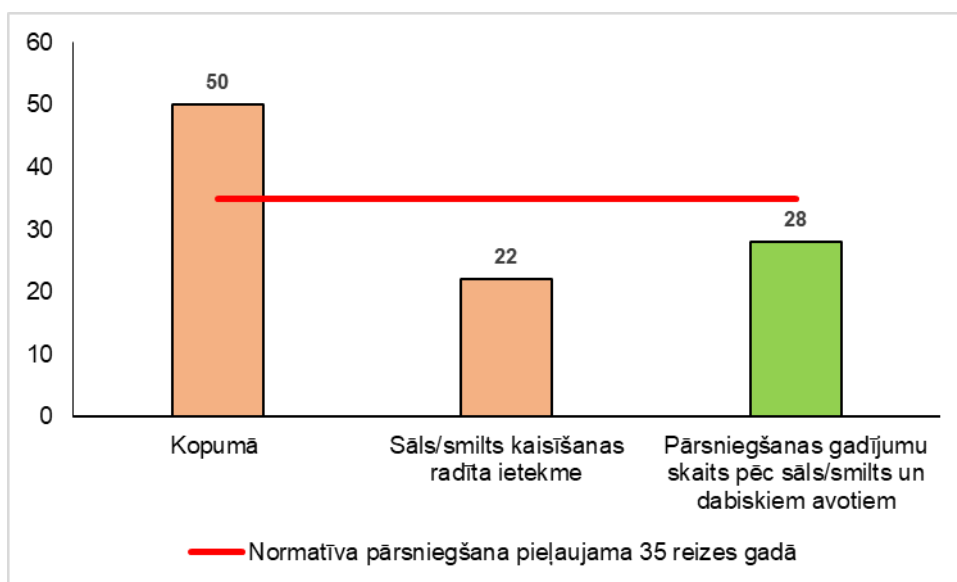
2021. gadā novērtējumu pārsniegšanas gadījumos aprēķinātā attiecība starp frakciju PM_{2.5}/PM₁₀ stacijās „Kronvalda bulvāris” un „Brīvības iela” sastādīja 56 % ar koeficientu ≤ 0.5 jeb 28 dienu (3.2.1. attēls, 1. pielikums).

3.2.1 attēls. Novērojumu stacijas „Kronvalda bulvāris” un „Brīvības iela” daļiņu $PM_{2.5}$ un PM_{10} diennakts koncentrācijas un $PM_{2.5}/PM_{10}$ attiecība 2021. g. novērojumu periodā

Pēc aprēķinu rezultātiem 1. pielikumā PM_{10} diennakts robežlieluma cilvēka veselības aizsardzībai pārsniegšanas gadījumu skaits, ņemot vērā sāls/smiltis maisījumu ietekmi novērojumu stacijā „Brīvības iela”, samazinās līdz 28 dienām ar daļiņu PM_{10} diennakts koncentrāciju pārsniegumu un līdz ar to diennakts normatīvs cilvēka veselības aizsardzībai $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ netika pārsniegts (22 dienas nepārsniedza noteikto diennakts robežlielumu) (1. Pielikums).

3.2.2.attēlā atspoguļota informācija par daļiņu PM_{10} pārsniegšanas gadījumiem pēc sāls/smiltis ietekmes atskaitīšanas.

3.2.2.attēls. Daļiņu PM_{10} diennakts robežlieluma pārsniegšanas gadījumi novērojumu stacijā „Brīvības iela”

Dienu skaits, kad tika pārsniegts daļiņu PM_{10} diennakts robežlielums ziemas un pavasara periodā pēc sāls un smiltis ietekmes atskaitīšanas ir atspoguļots 3.2.1. tabulā.

Sāls un smiltis ietekme uz daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju

Zona „Rīga”	Stacijas kods	Pārsniegšanas gadījumu skaits	Pārsniegšanas gadījumu skaits pēc dienu atskaitīšanas, kad tika veikta ceļu kaisīšanas ar sāli un smilti
LV0001	LV0RBR6	50	28

4. Dabisko avotu ietekmes izvērtējams daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrācijām zonā „Rīga”

Dabisko avotu ietekmes aprēķināšana uz daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrācijas pārsniegšanas gadījumiem veikta, saskaņā ar Eiropas Komisijas SEC (2011) darba dokumenta 208 galīgo versiju „Commission staff working paper establishing guidelines for demonstration and subtraction of exceedances attributable to natural sources under the Directive 2008/50/EC on ambient air quality and cleaner air for Europe”, European Commission, Brussels, 15.02.2011.

2021. gadā galvenie dabiskie avoti, kas varēja ietekmēt PM₁₀ diennakts robežlieluma cilvēka veselības aizsardzībai pārsniegšanu bija:

- Jūras sāls

Dabisko avotu ietekmes novērtējums tika veikts pēc ceļu kaisīšanas ar sāli/smiltīm maisījumu ietekmi uz daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju, ņemot vērā aprēķinātās jaunās diennakts vērtības (*4.pielikums*).

4.1. Jūras sāls ietekme uz PM₁₀ diennakts koncentrāciju

Reģionālajā GAW/EMEP stacijā „Rucava” daļiņām PM_{2.5} ķīmiskā sastāva noteikšana tika veikta katru nedēļu, un novērojumu skaits sastādīja 100 % (jeb 52 nedēļas).

Informācija par jūras sāls komponentiem 2021. gadā ir dota 4.1.1. tabulā.

4.1.1. tabula

Gaisa kvalitātes novērojumu rezultāti, µg/m³

Rādītājs	Na ⁺	Cl ⁻
Vidējā koncentrācija	0.10	0.06
Vidējā koncentrācija aukstajā periodā	0.09	0.05
Vidējā koncentrācija siltajā periodā	0.11	0.06
Maksimālā koncentrācija	0.45	0.50
Minimālā koncentrācija	0.01	0.002
Novērojumu skaits, nedēļas	52	52

Jūras sāls komponentu īpatsvara noteikšanā un aprēķināšanā tika izmantotas „Na⁺” koncentrācijas dati daļiņās PM_{2.5}.

Jūras sāls koncentrācijas novērtēšana veikta pēc formulas:

$$- [Jūras sāls] = 3.27 \times Na.$$

HYSPLIT (Hybrid Single Particle Lagrangian Integrated Trajectory Model) daily air mass backward trajectories model (NOAA Air Resources Laboratory, USA) tika izmantotas, lai apstiprinātu pieņēmumu, ka „Na⁺” diennakts koncentrācijai primārā ir jūras izcelsmes - ziemeļu, ziemeļ-rietumu un rietumu gaisa masu ieplūšana Latvijas teritorijā (3. pielikums).

Ņemot vērā jūras sāļu ietekmi, daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrācijas nedaudz samazinājās un tika reģistrēti no 28. pārsniegšanas gadījumiem - 16 gadījumi ar pazeminātu daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju novērojumu stacijā „Brīvības iela”, kuras nepārsniedz normatīvu cilvēka veselības aizsardzībai (50 µg/m³). Kopumā daļiņu PM₁₀ pārsniegšanas gadījumu skaits ir tas pats, kā pēc sāls/smilts kaisīšanas ietekmi atņemšanu (4.1.2. tabula, 4. pielikums).

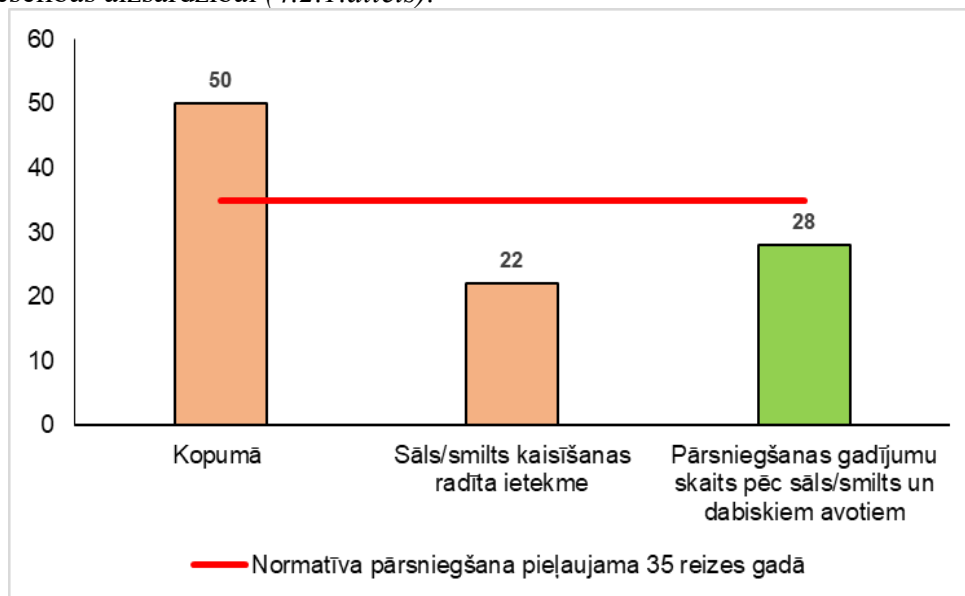
4.1.2. tabula

Jūras sāls ietekme uz PM₁₀ diennakts koncentrāciju

Zona “Rīga”	Stacijas kods	Pārsniegšanas gadījumu skaits	Dabisko avotu kods (jūras sāls)	Pārsniegšanas gadījumu skaits pēc dabisko avotu ietekmes atskaitīšanas
LV0001	LV0RBR6	28	S8	28

Informācija par daļiņu PM₁₀ aprēķinātu diennakts koncentrāciju pēc jūras sāļu ietekmes atskaitīšanu ir publicēta 4.pielikumā.

Ņemot vērā, novērojumu stacijā “Brīvības iela” aprēķinātās vērtības, gan sāls/smilts maisījumu ietekme, gan dabisko avotu ietekmi (jūras sāls), pārsniegšanas gadījumu skaits daļiņu PM₁₀ diennakts vērtība samazinājies un nepārsniedz noteikto diennakts normatīvu cilvēka veselības aizsardzībai (4.2.1.attēls).

4.2.1.attēls. Pārsniegšanas gadījumu skaits novērojumu stacijā “Brīvības iela” 2021.gadā Rīgā

5. Secinājumi

2021.gadā zonā LV0001 "Rīga" novērojumu stacijā Rīgā "Brīvības iela" (LV0RBR6) pēc novērtējuma rezultātiem konstatēts:

- Ņemot vērā ceļu kaisīšanu ar sāli un smilti un dabisko avotu ietekmi daļiņu PM₁₀ diennakts vidējās koncentrācijas pārsniegšanas gadījumu skaits zonā LV0001 „Rīga” novērojumu stacijā „Brīvības iela” samazinājies līdz 28 gadījumiem un līdz ar to daļiņu PM₁₀ pārsniegšanas gadījumu skaits stacijā “Brīvības iela” **nepārsniedza** atļauto pārsniegšanu normu - 35 reizes gadā.

6. Pasākumi, kas veikti, lai samazinātu atkārtotu daļiņu PM₁₀ izkļiedēšanos pēc ceļu nokaisīšanas ar smiltīm vai sāli ziemā

Veikta regulāra ielu tīrīšana, izmantojot putekļus uzsūcošas iekārtas (it īpaši pavasara sezonā). Veikta ielu brauktuuvju mitrā uzkopšana pa detalizēti izstrādātiem maršrutiem, vadoties pēc meteoroloģiskajiem apstākļiem. Ielu tīrīšana tika veikta regulāri 1. un 2. kategorijas ielās, 3-5 reizes nedēļā.

Izmantotā literatūra

1. Air quality in Europe – 2021 report No 15/2021, European Environment Agency; ISSN 1977-8449;
2. Eiropas Komisijas darba dokumenta SEC (2011) 207 galīgā versija „Commission staff working paper establishing guidelines for determination of contributions from the re-suspension of particulates following winter sanding or salting of roads under the Directive 2008/50/EC on ambient air quality and cleaner air for Europe”, European Commission, Brussels, 15. February 2011.
3. Eiropas Komisijas darba dokumenta SEC (2011) 208 galīgā versija Establishing guidelines for demonstration and subtraction of exceedances attributable to natural sources under the Directive 2008/50/EC on ambient air quality and cleaner air for Europe, European Commission, Brussels, 15. February 2011.
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/50/EK no 2008. gada 21. maija „Par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai”.
5. Komisijas Direktīva (ES) 2015/1480 (2015. gada 28. augusts), ar kuru groza dažus pielikumus Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvās 2004/107/EK un 2008/50/EK, ar ko paredz noteikumus attiecībā uz standartmetodēm, datu validēšanu un paraugu ņemšanas vietu izvietojumu gaisa kvalitātes novērtēšanai
6. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.101 21.02.2017.g. ”Grozījumi Ministru kabineta 2009.g.03.11. noteikumos NR.1290 ”Noteikumi par gaisa kvalitāti”.
7. Latvijas Republikas Ministru Kabineta 2009. gadā 3. novembra noteikumi Nr.1290 „Par gaisa kvalitāti”.
8. <http://ready.arl.noaa.gov/> : HYSPLIT - Hybrid Single Particle Lagrangian Integrated Trajectory Model, NOAA Air Resources Laboratory, USA.

Pielikumi

Pierādījumi, ka pārsniegšanas gadījumu izraisa atkārtota daļiņu PM₁₀ izkļiedšanās pēc ceļu nokaisīšanas ar sāls/smiltīm maisījumu ziemā

Guidance on assessing the contribution of winter-sanding or -salting under the EU Directive 2008/50/EC

Table 10: Evidences demonstrating that the exceedance situations are due to the re-suspension of particulates following winter sanding of roads.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Month Mēnesis	Day of month Datums	LV0RBR6 PM ₁₀ level (µg/m ³) LV0RBR6 PM ₁₀ vērtība (µg/m ³)	Presence of sanding activities 1 condition	Road surface dry sausie ceļi 2 condition	LV0RKR9 PM _{2.5} level (µg/m ³) LV0RKR9 PM _{2.5} vērtība (µg/m ³)	Indications for long-range transport PM _{2.5} /PM ₁₀ ratio Attiecība PM _{2.5} /PM ₁₀	confirmation for long- range transport Trajektorija	Days affected by long range transport 3 condition	Days eligible for deduction.	LV0RBR6 contribution attributable to ws (µg/m ³)	LV0RBR6 net PM ₁₀ concentration (µg/m ³)
1	17	63.2	n	y	61.4	0.97	n	n	n	-	63.2
2	20	75.7	n	y	59.1	0.78	n	n	n	-	75.7
3	2	66.6	y	y	5.8	0.09			y	30.4	36.2
3	3	104.9	y	y	9.9	0.09			y	47.5	57.4
3	4	71.0	y	y	6.0	0.08			y	32.5	38.5
3	5	69.9	y	y	6.5	0.09			y	31.7	38.2
3	6	108.4	y	y	10.7	0.10			y	48.9	59.5
3	9	103.0	y	y	15.6	0.15			y	43.7	59.3
3	16	87.1	y	y	13.5	0.15			y	36.8	50.3
3	17	58.8	y	y	9.8	0.17			y	24.5	34.3
3	18	67.2	y	y	13.4	0.20			y	26.9	40.3
3	19	58	y	y	5.5	0.09			y	26.3	31.8
3	23	85.8	y	y	13.8	0.16			y	36.0	49.8
3	24	61.1	y	y	13.8	0.23			y	23.7	37.5
3	26	96.5	y	y	28.0	0.29			y	34.3	62.3
3	27	50.5	n	y	30.0	0.59	y	y	n	-	50.5
3	31	83.1	y	y	6.9	0.08			y	38.1	45.0
4	2	70.3	y	y	6.0	0.09			y	32.2	38.1
4	7	55.4	y	y	8.9	0.16			y	23.3	32.1
4	8	59.8	y	y	5.7	0.10			y	27.1	32.8
4	10	54.3	y	y	13.7	0.25			y	20.3	34.0
4	13	60.9	y	y	4.3	0.07			y	28.3	32.6
4	14	52.4	y	y	9.2	0.18			y	21.6	30.8
4	16	60.3	y	y	13.0	0.22			y	23.7	36.7
4	19	57.9	y	y	18.6	0.32			y	19.7	38.2
4	20	81.5	y	y	24.9	0.31			y	28.3	53.2
4	21	79.0	y	y	24.9	0.32			y	27.1	52.0

Pierādījumi, ka pārsniegšanas gadījumu izraisa atkārtota daļiņu PM₁₀ izkļiedšanās pēc ceļu nokaisīšanas ar sāls/ smiltīm maisījumu ziemā

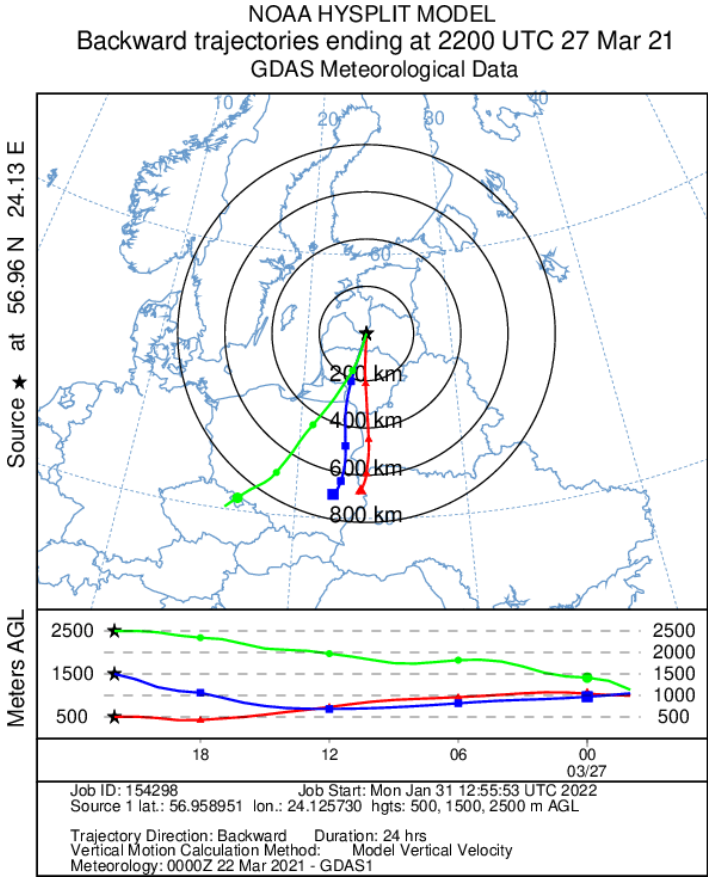
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4	22	57.0	y	y	12.5	0.22			y	22.3	34.8
4	26	56.7	y	y	2.6	0.05			y	27.1	29.6
6	3	73.7		y	26.1	0.35			n	-	73.7
6	4	58.0		y	16.8	0.29			n	-	58.0
6	5	52.3		y	15.8	0.30			n	-	52.3
6	7	68.5		y	20.7	0.30			n	-	68.5
6	8	72.6		y	20.7	****			n	-	72.6
6	10	64.8		y	16.9	0.26	n	n	n	-	64.8
6	11	68.3		n	18.0	0.26	n	n	n	-	68.3
6	21	51.5		y	22.6	0.44			n	-	51.5
6	22	63.9		y	23.6	0.37			n	-	63.9
6	30	52.1		y	10.7	0.21			n	-	52.1
7	12	63.1		y	17.8	0.28			n	-	63.1
7	13	58.2		n	29.7	0.51			n	-	58.2
7	16	79.0		y	25.5	0.32			n	-	79.0
7	28	59.5		n	24.5	0.41			n	-	59.5
8	31	51.5		y	17.5	0.34			n	-	51.5
9	9	65.5		y	22.6	0.35			n	-	65.5
9	10	70.8		y	31.7	0.45			n	-	70.8
9	11	63.9		y	31.4	0.49			n	-	63.9
10	9	64.2		y	****	****			n	-	64.2
11	22	66.0	y	y	8.7	0.13			y	28.7	37.4
12	20	57.2	y	y	5.9	0.10			y	25.7	31.5
		50									22
		22									6
		28									

Piezīmes:

27	daļiņu PM10 diennakts koncentrācija, kas nepārsniedz diennakts normatīvu, ņemot vērā sāls/smiltis ietekmi
103	daļiņu PM ₁₀ novērota diennakts koncentrācija
53.2	daļiņu PM10 diennakts koncentrācija, kas pārsniedz diennakts normatīvu, ņemot vērā sāls/smiltis ietekmi

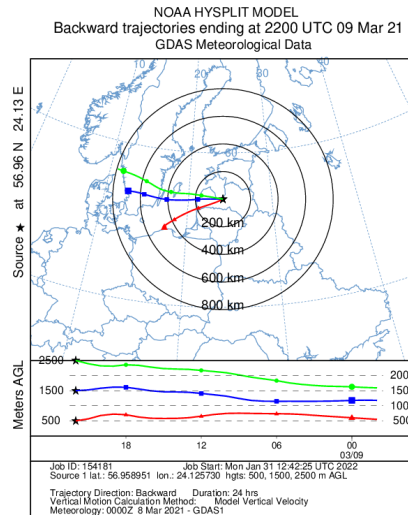
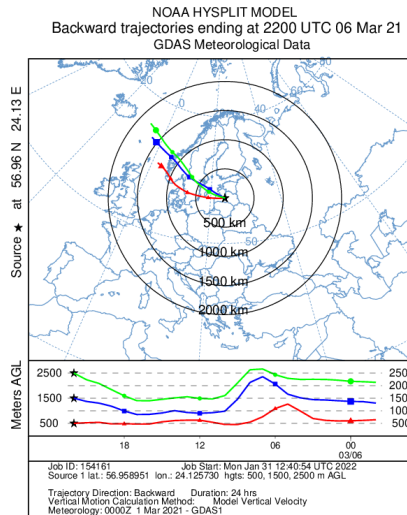
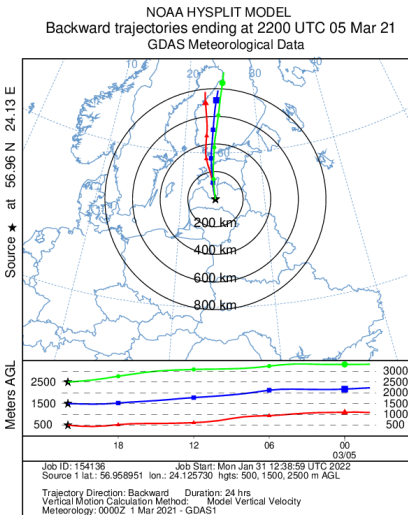
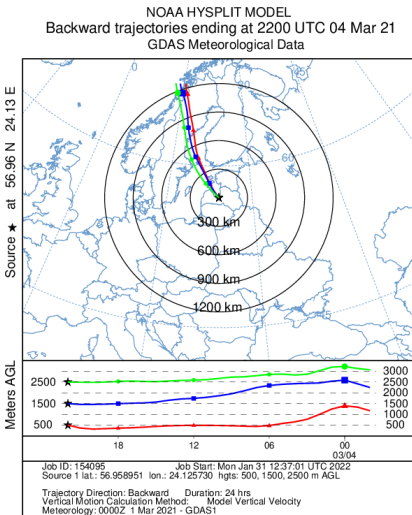
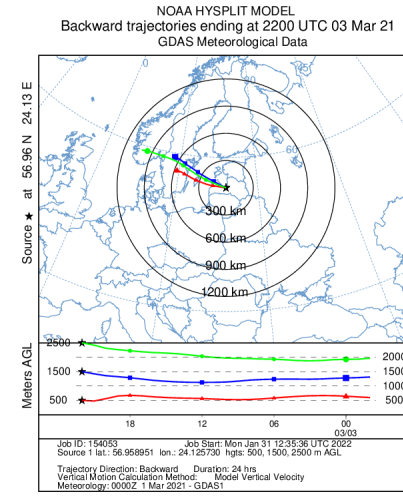
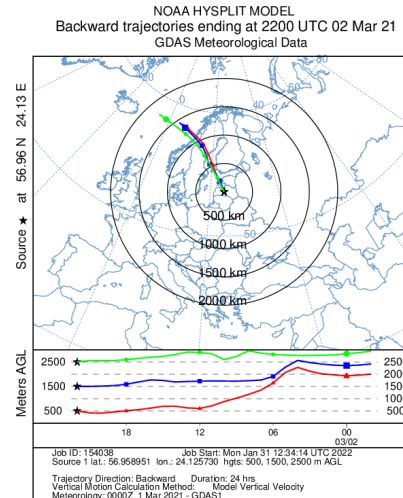
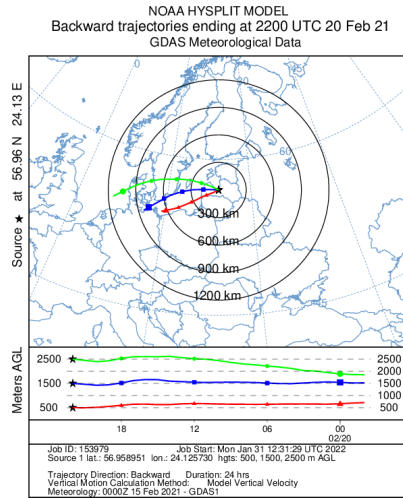
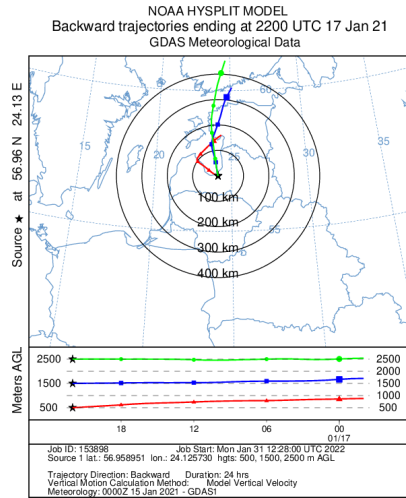
Dienas, kurās tika konstatēta pārrobežu pārnesis gaisa masu ietekmes ceļu nokaisīšanas ar smiltīm vai sāli ziemas periodā

HYSPLIT daily backward trajectories

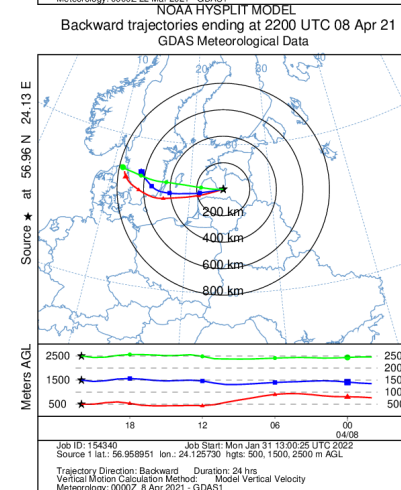
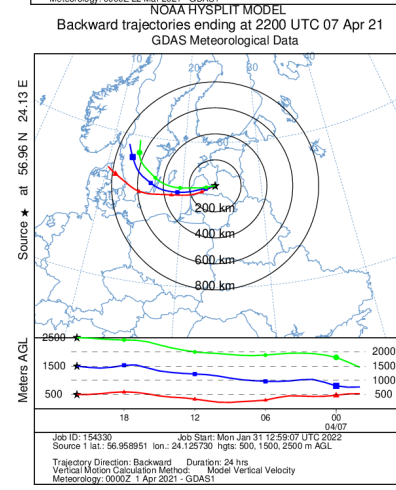
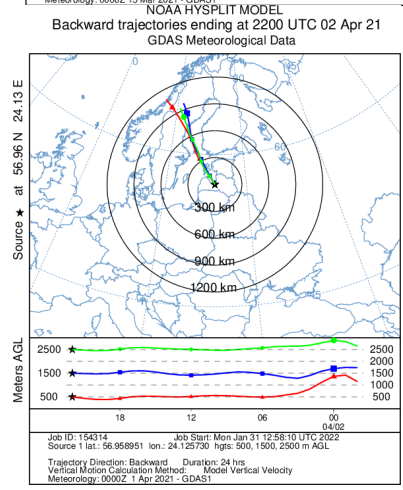
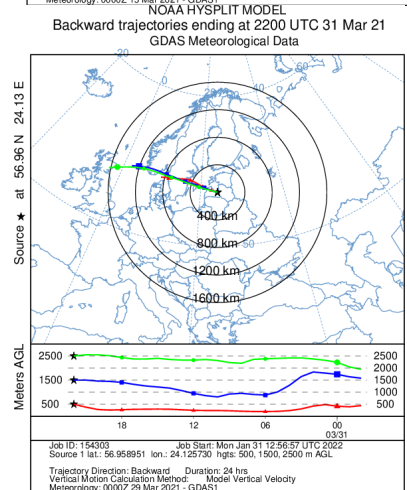
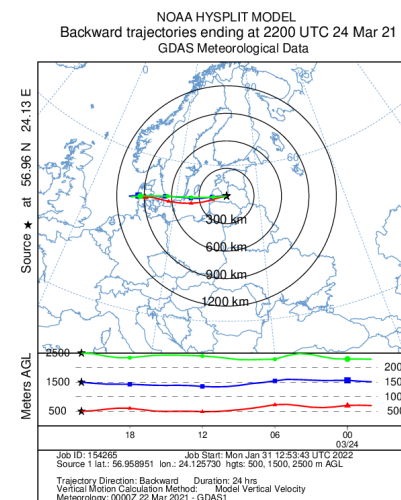
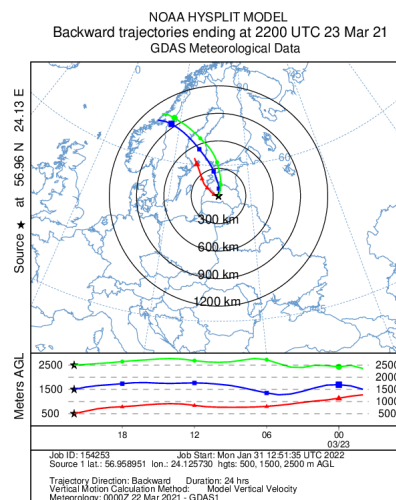
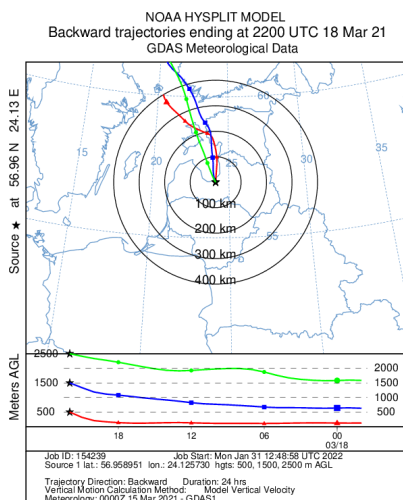
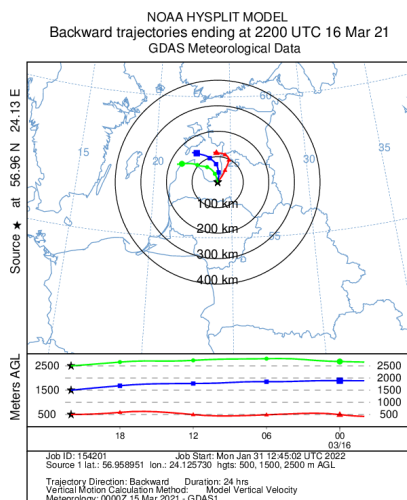
Situācijas, kad tika vērtēta jūras sāls ietekme

HYSPLIT daily backward trajectories

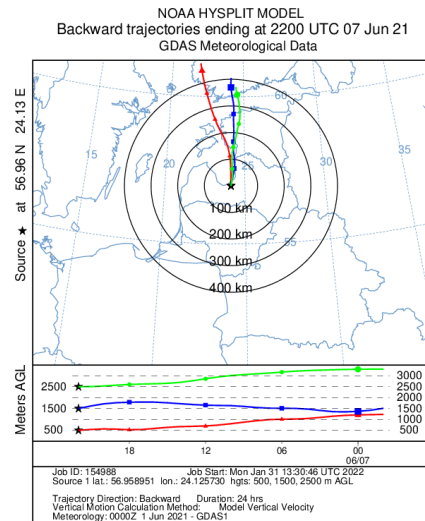
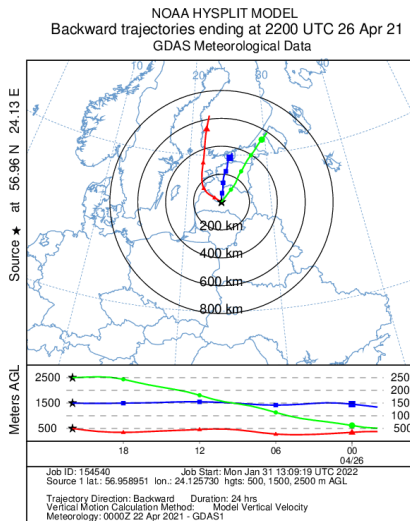
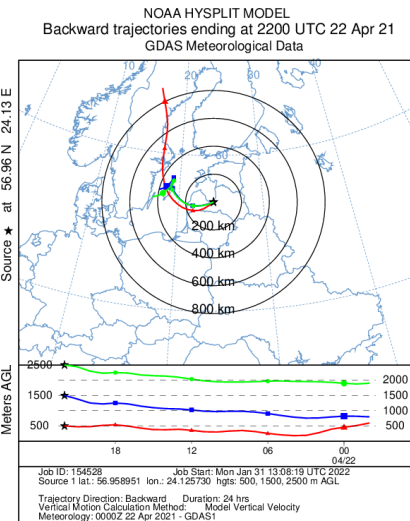
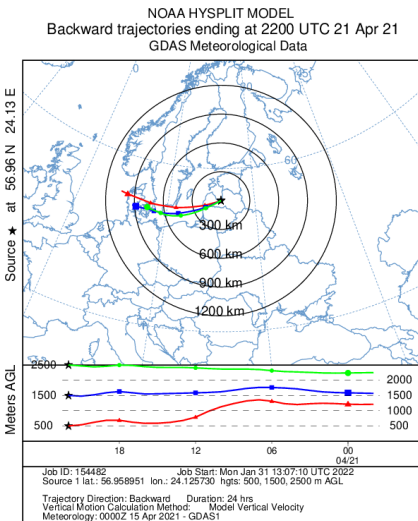
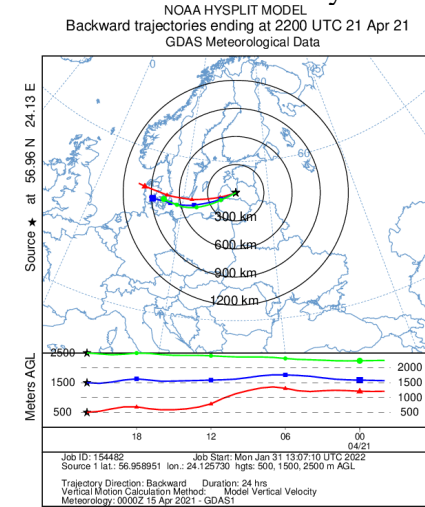
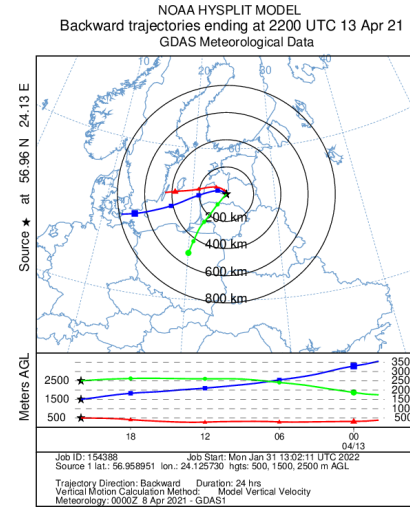
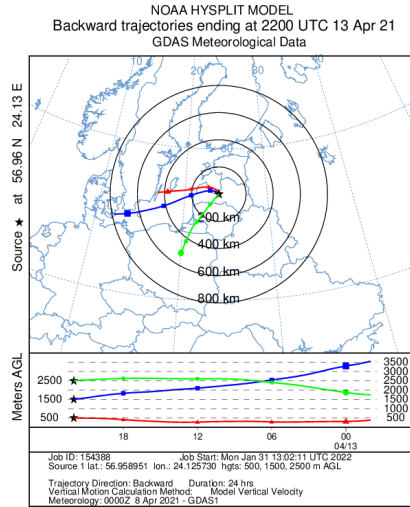
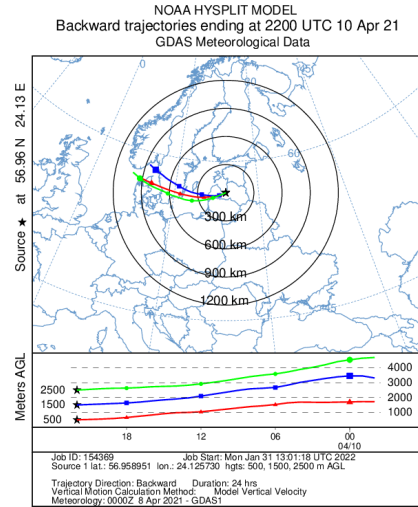
Situācijas, kad tika vērtēta jūras sāls ietekme

HYSPLIT daily backward trajectories

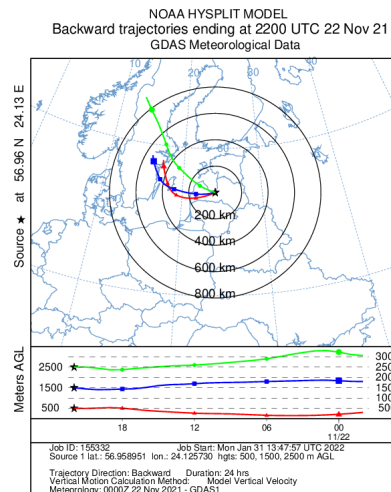
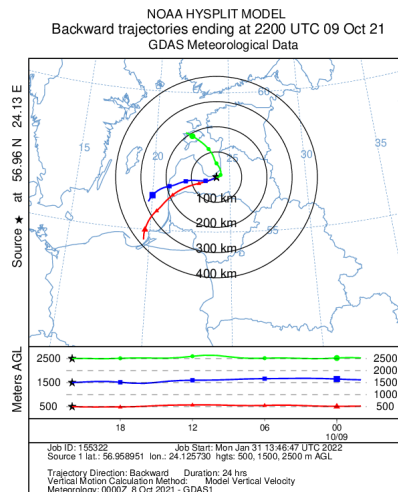
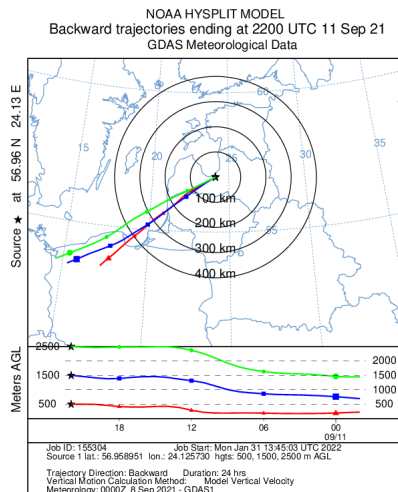
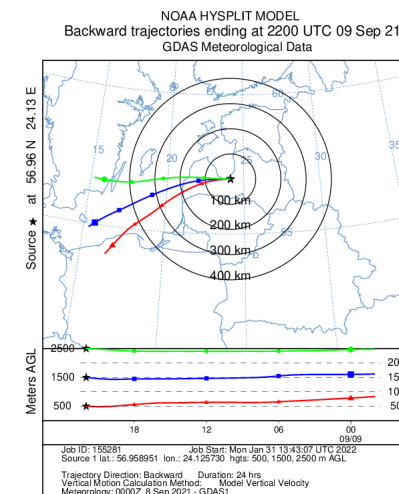
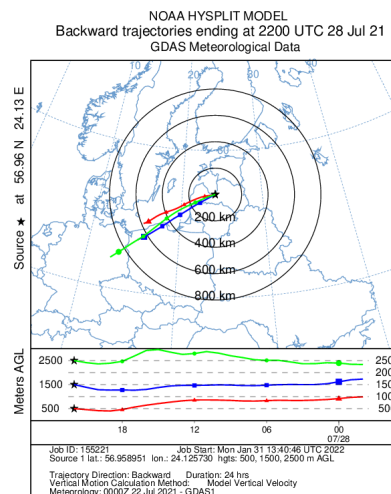
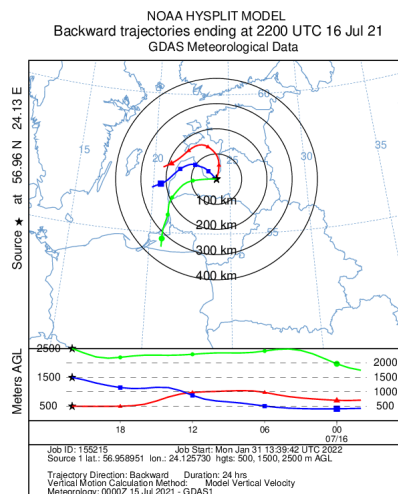
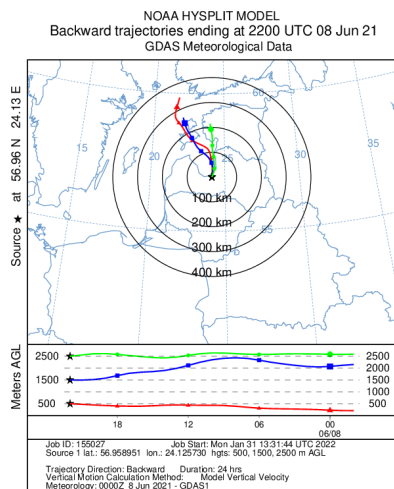
Situācijas, kad tika vērtēta jūras sāls ietekme

HYSPLIT daily backward trajectories

Situācijas, kad tika vērtēta jūras sāls ietekme

HYSPLIT daily backward trajectories

Jūras sāls ietekme uz daļiņu PM₁₀ diennakts koncentrāciju

Mēnesis	Datums	LV0RBR6 PM ₁₀ koncentrācija (µg/m ³)	Informācija par jūras sāls gaisa masu pārnesi	Jūras sāls ietekmes (µg/m ³)	LV0RBR6 koncentrācija pēc jūras sāls ietekmi atskatīšanas (µg/m ³)
1	17	63.2	y	0.042	63.2
2	20	75.7	y	0.416	75.3
3	2	36.2	y	0.350	35.9
3	3	57.4	y	0.350	57.0
3	4	38.5	y	0.350	38.2
3	5	38.2	y	0.350	37.8
3	6	59.5	y	0.350	59.2
3	9	59.3	y	0.228	59.1
3	16	50.3	y	0.209	50.1
3	18	40.3	y	0.209	40.1
3	23	49.8	y	0.118	49.7
3	24	37.5	y	0.118	37.3
3	31	45.0	y	0.141	44.9
4	2	38.1	y	0.141	38.0
4	7	32.1	y	0.316	31.8
4	8	32.8	y	0.316	32.4
4	10	34.0	y	0.316	33.7
4	13	32.6	y	0.145	32.5
4	21	52.0	y	0.084	51.9
4	22	34.8	y	0.084	34.7
4	26	29.6	y	0.041	29.6
6	7	68.5	y	0.061	68.4
6	8	72.6	y	0.061	72.5
7	16	79	y	0.040	79.0
7	28	59.5	y	0.047	59.5
9	9	65.5	y	0.054	65.4
9	11	63.9	y	0.054	63.8
10	9	64.2	y	0.010	64.2
11	22	37.4	y	0.058	37.3
Piezīmes:		28			16

50.6 daļiņu PM₁₀ samazināta diennakts koncentrācija, kas pārsniedz diennakts normatīvu, pēc jūras sāls ietekmi

49.6 daļiņu PM₁₀ samazināta diennakts koncentrācija, kas nepārsniedz diennakts normatīvu, ņemot vērā jūras sāls ietekmi